

УДК 657.37

Хаймьонова Н.С.

здобувач кафедри бухгалтерського обліку
Львівської комерційної академії

ВНУТРІШНЯ ЗВІТНІСТЬ У СИСТЕМІ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА

INTERNAL REPORTING IN THE SYSTEM OF COSTS MANAGEMENT ACCOUNTING AT THE COMPANY

АНОТАЦІЯ

Досліджено визначення поняття внутрішньої (управлінської) звітності у наукових працях вітчизняних і зарубіжних вчених. Систематизовано принципи та вимоги до порядку формування, структури, змісту та призначення внутрішньої звітності підприємства. Сформовано організаційні етапи впровадження та використання управлінської звітності підприємства. Визначено внутрішні та зовнішні чинники впливу на побудову внутрішньої (управлінської) звітності про витрати діяльності підприємства. Сформовано вимоги до змісту і структури внутрішньої (управлінської) звітності про витрати підприємства.

Ключові слова: управлінський облік, витрати, звітність, внутрішня звітність, управлінська звітність.

АННОТАЦИЯ

Исследованы определение понятия внутренней (управленческой) отчетности в научных трудах отечественных и зарубежных ученых. Систематизированы принципы и требования к порядку формирования, структуры, содержания и назначения внутренней отчетности предприятия. Сформированы организационные этапы внедрения и использования управленческой отчетности. Определены внутренние и внешние факторы влияния на построение внутренней (управленческой) отчетности о расходах предприятия. Сформированы требования к содержанию и структуре внутренней (управленческой) отчетности о расходах предприятия.

Ключевые слова: управленческий учет, расходы, отчетность, внутренняя отчетность, управленческая отчетность.

ANNOTATION

The definition of internal (management) reporting in scientific works of domestic and foreign scientists was investigated. Principles of and requirements to the formation, structure, content and purpose of internal reporting of enterprise were systematized. Organizational stages of implementation and use of management reporting at enterprise were formed. Internal and external factors affecting the construction of internal (management) reporting on the costs of the enterprise were determined. Requirements to the content and structure of internal (management) reporting on costs were formed.

Keywords: management accounting, costs, reporting, internal reporting, management reporting.

Постановка проблеми. Управлінський облік – це система збору, обробки та надання інформації менеджменту для прийняття внутрішньовиробничих управлінських рішень, який має відмінні ознаки і характерні риси, методи, прийоми, способи і принципи ведення. Його сутність щодо витрат підприємства полягає в інтегруванні системи їх обліку, нормуванні, плануванні, контролі та аналізі, систематизації інформації для оперативних управлінських рішень і координації проблем формування, що здебільшого забезпечується шляхом формування інформаційної бази у системі внутрішньої звітності підприємства. Основна мета її підго-

товки – надання релевантної інформації відповідно до вимог менеджменту для допомоги керівникам центрів відповідальності в організації самоконтролю їх діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вагомий внесок у розроблення теоретико-методологічних та практичних засад внутрішньої (управлінської) звітності зробили такі вітчизняні та іноземні науковці: Л.М. Біла, Ф.Ф. Бутинець, О.Ф. Вербило, А.Б. Жданова, В.О. Іваненко, О.В. Карпенко, П.О. Куцик, М.О. Любимов, Л.В. Нападівська, В.О. Озеран, І.Б. Садовські, Л.В. Шалаєва, М.М. Шигун та інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Подальші теоретичні дослідження мають бути спрямовані на обґрунтування та розробку методології, а також організацію єдиного інформаційного простору підготовки та надання управлінської звітності користувачам на основі сучасних інформаційних технологій.

Постановка завдання. Мета роботи – дослідження методичної та організаційної концептуальних характеристик управлінської звітності про витрати підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підвищена увага до управлінського обліку зумовлена факторами, специфічними для сучасного бізнесу: постійне зростання концентрації капіталу; високий рівень внутрішньої та зовнішньої конкуренції; непередбачуваність інфляційних рухів навіть в країнах зі стабільними грошовими системами; значне збільшення витрат різного функціонального призначення. Управлінський облік можна охарактеризувати як інтегруючу систему підготовки ключової інформації і забезпечення нею різних рівнів управління з метою ефективного планування, контролю і покращення якості рішень. В системі управлінського обліку витрат, крім зазначеного, здійснюється оцінка прийнятих рішень на різних рівнях управління відповідно до загальної стратегії підприємства на підставі інформаційної бази, яка забезпечується внутрішньою (управлінською звітністю).

Звітність – це система узагальнених і взаємопов'язаних економічних показників поточного обліку, які характеризують результати діяльності підприємства за звітний період. Метою складання звітності про витрати під-

приємства є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про порядок формування та розмір витрат за визначеними класифікаційними ознаками, центрами їх виникнення та місцями здійснення.

Єдиного визначення поняття внутрішньої звітності у системі управлінського обліку підприємства не сформовано. Дефініції цього поняття у працях вітчизняних та зарубіжних вчених систематизовано в таблиці 1.

На думку більшості науковців, система управлінської звітності використовується для:

- оцінки фактичного виконання запланованих показників діяльності; продуктивності роботи окремих центрів відповідальності;
- підготовки інформаційних масивів, необхідних для прийняття управлінських рішень;
- налагодження комунікативних зв'язків у межах підприємства.

Вимоги до складання внутрішньої (управлінської) звітності підприємства систематизовано та представлено в таблиці 2.

Внутрішня звітність повинна забезпечити швидке визначення фактичних показників і результатів, їх відхилень від планів та кошторисів,

Таблиця 1

Дефініції поняття «управлінська звітність» у наукових працях вчених

Автор (джерело)	Визначення поняття
Н. Адамов [1, с. 21]	Управлінська звітність – це комплекс взаємопов'язаних даних і розрахункових показників, які відображають функціонування підприємства як суб'єкта господарської діяльності та згруповані загалом по підприємству і в розрізі структурних підрозділів.
Ф.Ф. Бутинець [2, с. 416]	Внутрішня бухгалтерська звітність – звітність, яку складає бухгалтер-аналітик і подає як адміністрації підприємства, так і менеджерам всіх рівнів управління. Основною метою складання звітності є надання оперативної релевантної інформації відповідно до вимог управлінського персоналу.
І.В. Колос [5, с. 30]	Під управлінською звітністю потрібно розуміти звітність, яку складають менеджери різних рівнів управління, і яка містить оцінку результатів діяльності та прогностичні напрями її розвитку.
С.А. Кузнецова [6, с. 15]	Управлінська бухгалтерська звітність – це бухгалтерська звітність, що містить облікову інформацію про діяльність підприємства та надається внутрішнім користувачам у процесі управління підприємством.
Т.О. Коноваліхіна [7, с. 55]	Управлінська звітність – система показників оцінювання результатів бізнесу та перспектив його розвитку, що надається внутрішнім користувачам для задоволення інформаційних потреб у процесі прийняття стратегічних, тактичних і оперативних управлінських рішень.
Л.В. Нападовська [8, с. 582]	Управлінська звітність – це гнучка система форм інформації, яка складається за центрами затрат і центрами відповідальності. Вона повинна відображати умови, специфіку, особливості організації виробництва та потреб управлінського персоналу

Таблиця 2

Вимоги до управлінської внутрішньої звітності підприємства

№ з/п	Вимоги	Вчені
1.	Оперативність надання інформації	О.Ф. Вербило, Т.П. Кондрицька, В.М. Ярошинський [3, с. 253], В.Ю. Ларіков [4], Л.В. Петіна [9], І.Б. Садовська [10]
2.	Точність	О.Ф. Вербило, Т.П. Кондрицька, В.М. Ярошинський [3, с. 253], В.Ю. Ларіков [4], І.Б. Садовська [10]
3.	Об'єктивність інформації	
4.	Повнота охоплення всіх операцій діяльності	О.Ф. Вербило, Т.П. Кондрицька, В.М. Ярошинський [3, с. 253], Л.В. Петіна [9]
5.	Простота, стислість, ясність і доступність	О.Ф. Вербило, Т.П. Кондрицька, В.М. Ярошинський [3, с. 253], В.Ю. Ларіков [4]
6.	Державна регламентація	О.Ф. Вербило, Т.П. Кондрицька, В.М. Ярошинський [3, с. 253]
7.	Методологічна єдність розрахунків показників звітності	
8.	Економічність складання (доцільність)	
9.	Порівнюваність показників звітності з показниками бізнес-планів	
10.	Достатня аналітичність про об'єкти обліку	
11.	Конфіденційність	В.Ю. Ларіков [4], І.Б. Садовська [10]
12.	Цільове призначення	І.Б. Садовська [10]
13.	Адресність	
14.	Ефективність	
15.	Обмеженість	

оцінку недоліків і вибір варіантів їх усунення. Процедура формування внутрішньої звітності охоплює ряд послідовних етапів (рис. 1).

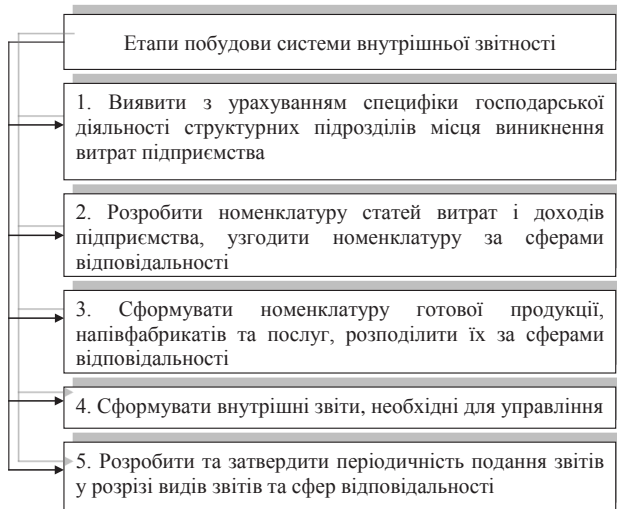


Рис. 1. Основні етапи формування системи управлінської внутрішньої звітності

Чинне законодавство не регулює організацію та ведення управлінського обліку на підприємстві і не встановлює стандартної форми внутрішньої звітності, яка є індивідуальною для кожного суб'єкта господарювання, враховуючи галузь і специфіку його діяльності. Форми внутрішньої бухгалтерської звітності повинні бути максимально простими, універсальними та уніфікованими для можливості їх використання відповідно до потреб в будь-який період.

При формуванні внутрішньої звітності про витрати підприємства важливо і обґрунтовано врахувати всі чинники, що впливають на визначення витрат (як фактори внутрішнього впливу, так і зовнішні).

До внутрішніх факторів впливу на формування витрат належать: технічний рівень виробництва, організація виробництва і праці, зміна структури і обсягу продукції (робіт, послуг).

До зовнішніх чинників формування витрат належать ті, на які підприємство не впливає у своїй політиці:

- стан загальногосподарської кон'юнктури, тобто рівень розвитку;
- ділова активність;
- державне регулювання економіки (система оподаткування, кредитно-фінансова система, комплекс законодавчих та нормативних актів, які регламентують діяльність підприємства, галузева структура управління);
- свобода входу на ринок нових суб'єктів, умови та вимоги до відкриття нової справи, наявність монопольних фірм та їх вплив;
- параметри попиту, які враховують зростання попиту на товари, що виробляє підприємство, його стабільність, і дозволяють йому підвищувати рентабельність, а також закріпити своє становище на ринку.

Формування внутрішньої звітності здійснюється з урахуванням певних принципів та вимог до її змісту:

- структура внутрішньої звітності повинна відповідати одночасно завданням операційного, тактичного та стратегічного рівнів управління;
- підготовка форм внутрішньої звітності повинна базуватися на принципах адресності, оперативності, економічності, доцільності, порівнянності, зрозумілості, достатності, об'єктивності, точності;
- зміст управлінських звітів повинен забезпечувати інформаційні потреби внутрішніх користувачів-менеджерів різних рівнів управління для реалізації ними прогностичних, планових, контрольних і регулюючих функцій;
- внутрішня звітність підприємства повинна враховувати ієрархічність побудови системи обліку за центрами відповідальності, а саме: чим нижчий рівень, тим детальнішими мають бути показники діяльності структурного підрозділу, і навпаки, чим вищий рівень, тим інформація, що представлена у звітах за цими показниками, стає більш узагальненою.

У складі внутрішньої управлінської звітності про витрати підприємства доцільно використовувати:

1) накопичувальні звіти (оперативні) – складаються окремо за видами готової продукції (робіт, послуг) центрами відповідальності, сегментами підприємства за короткі проміжки часу (тиждень, місяць тощо);

2) зведені звіти (поточні) – складаються на основі накопичувальних форм звітності та містять систематизовані дані за видами готової продукції (робіт, послуг) об'єктами обліку, про діяльність підрозділів (показники сегмента) на певну дату (місяць, квартал);

3) підсумкові звіти – відображають результати діяльності структурних підрозділів, центрів відповідальності (сегментів) та підприємства в цілому за певний період (квартал, рік).

Висновки. Для формування повної і детальної інформації про витрати діяльності підприємства доцільно складати внутрішню (управлінську) звітність за центрами відповідальності (у відділах постачання, виробництва, збуту, управління), а на її основі – зведену внутрішню звітність підприємства. Зазначений підхід створює передумови для організації повного управлінського циклу за алгоритмом: аналіз даних попередніх звітних періодів або ресурсного потенціалу підприємства, розробка планових (прогностичних) показників, облік фактичних результатів діяльності, контроль відхилень). За даними показників управлінської звітності забезпечується координація центрів відповідальності та структурних підрозділів підприємства, узагальнення прогностичної, облікової та аналітичної інформації.

Управлінська звітність є засобом формалізації вимог користувачів до інформації і як са-

мостійна система виконує функцію управління обліком з метою збору, накопичення та надання інформації, необхідної для прийняття економічних і соціальних рішень.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Адамов Г. Внутренняя управленческая отчетность: принципы, виды и методы составления / Г. Адамов, Н. Адамова // Финансовая газета. – 2007. – № 30.
2. Бухгалтерський управлінський облік: підруч. для студентів спеціальності 7.050106 «Облік і аудит» вищих навчальних закладів / Ф.Ф. Бутинець, Т.В. Давидюк, Н.М. Малюга, Л.В. Чижевська; за ред. проф. Ф.Ф. Бутиця. – Житомир, 2004. – 564 с.
3. Вербило О.Ф. Бухгалтерський облік у менеджменті: зміст та методика навчання: підруч. / О.Ф. Вербило, Т.П. Кондрицька, В.М. Ярошинський; за ред. доц., к.е.н. О.Ф. Вербило. – К.: НАУ, 2006. – Ч. 3: Управлінський облік. – 328 с.
4. Ларіков В.Ю. Складання управлінської звітності в умовах автоматизованої обробки даних [Електронний ресурс] / В.Ю. Ларіков. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/soc_gum/vsunu/2008_10_2.pdf.
5. Колос І.В. Звітність як елемент системи управління підприємством / І.В. Колос // Економіка та держава. – 2006. – № 8. – С. 26–31.
6. Кузнецова С.А. Управлінська бухгалтерська звітність: проблеми створення / С.А. Кузнецова // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – № 11. – С. 15–24.
7. Коноваліхіна Т.О. Управлінська звітність в системі обліково-аналітичного забезпечення менеджменту ресторану / Т.О. Коноваліхіна // Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства: наук.-практ. конф. (23–24 жовт. 2009 р.). – Л.: Львівська політехніка, 2009. – С. 55–56.
8. Нападівська Л.В. Управлінський облік: підруч. / Л.В. Нападівська. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. – 648 с.
9. Петіна Л.В. Шляхи удосконалення внутрішньогосподарської звітності та перманентної інвентаризації в прийнятті управлінських рішень на підприємствах АПК [Електронний ресурс] / Л.В. Петіна. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/biznes/2009_2/2009/02/090229.pdf.
10. Садовська І.Б. Напрями системного підходу до організації управлінського обліку в сільськогосподарських підприємствах [Електронний ресурс] / І.Б. Садовська. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/2007_4_2/zbirnuk_O_FN_4has_2_109.pdf.